

**Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119
0032 Oslo**

Vår dato: 23.11.2009

NOU 2009:18. «Rett til læring»

Høringsuttalelse fra Sørlandet kompetansesenter

NOU 2009:18, *Rett til læring*, har vært en utredning vi på Sørlandet kompetansesenter, SKS, har sett fram mot med stor spenning. Statpedsentrene har de siste årene utviklet seg i ulike retninger og det har vært behov for en gjennomgang med tanke på å utvikle en helhetlig tiltakskjede til beste for brukerne. Blant annet ble tidligere igangsatt arbeid med å utarbeide en arbeidsskisse for en regionalisering av Statpedsentrene i sør lagt på is i påvente av utredningen.

Utvalget har jobbet ut i fra et utfordrende og vanskelig mandat. Det skulle gjennomgå, med et kritisk blikk, de organisatoriske og innholdsmessige forhold som finnes i dag i forhold til å gi brukere av spesialpedagogiske tiltak god hjelp. Det skulle også komme med forslag til bedre løsninger enn eksisterende innenfor dagens organisering og praksis. Dette skulle utvalget oppnå innenfor de eksisterende økonomiske rammer.

Flere gode forslag i NOU`en *Rett til læring*, bifalles fra Sørlandet kompetansesenter. Vi vil særlig fremheve forslagene i kapittel 15 om «tilpassede og fleksible opplæringsløp» og kapittel 17 om «helhet krever tverrfaglig og tverretattlig samarbeid».

Slik vi ser det har utvalget imidlertid oversett sentrene for sammensatte lærevansker sin målgruppe. Store og sammensatte lærevansker er ikke en høyfrekvent vanskegruppe, men en samlebetegnelse for mange svært ulike og lavfrekvente grupper. Vår erfaring er at *kompleksitet* er et vel så viktig kriterium for kommunene når de søker tjenester. Kategoriseringen i lav- og høyfrekvente grupper, er etter vår faglige vurdering lite hensiktsmessig i denne sammenhengen.

Våre brukere er barn og unge som faller utenfor det ordinære opplæringstilbudet fordi deres vansker er så komplisert og mangartede at verken bostedsskole eller PP-tjenesten kan forventes å inneha nødvendig kompetanse for å fremme gode tiltak.

Følgende er et kortfattet tilsvarende til NOU 2009:18 Del III: Vurderinger og forslag.

Kapittel 13: Tidlig innsats og forebygging

SKS støtter forslagene fremmet i dette kapittelet, med ett forbehold: Den foreslåtte *Læringsboka*, og de praktiske, funksjonelle - og ikke minst juridiske konsekvensene av forslaget, er ikke godt nok utredet. Skal forslaget om *Læringsboka* settes ut i live må det foretas en betydelig grundigere analyse av disse forholdene. Slik forslaget fremstår i NOU er det ikke hensiktsmessig å gjennomføre p.t.

SKS ønsker videre å kommentere på forslaget om at kommunen får plikt til «å sikre språkkartlegging av barn omkring fylte tre, fire og fem år. For tospråklige barn må begge språk kartlegges». Skal dette gjennomføres må det forankres i reelt realiserbare strukturer/organer i kommunene. Disse foreligger

ikke i dag, og synes heller ikke realiserbare innenfor de forslag som utvalget fremmer i NOU vedrørende fremtidens dekningsgrad av spesialpedagogisk kompetanse.

Kapittel 14: Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

SKS ser på dagens ordning, ivaretatt gjennom Opplæringslovens §5-1, som en sikkerhet for [at de] «elever som ikke har eller kan få et tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet har rett til spesialundervisning» får dette. Den tydelige klageadgangen for brukeren og/eller dennes foresatte som i dag eksisterer, blir derfor spesielt viktig å ivareta.

Vi er følgelig bekymret for at de svakeste, og kanskje derfor mest behovstrengende barn og deres foresatte, kan bli utsatt for å bli fratatt sine rettigheter gjennom å overlate vurderingene til *dem selv og den enkelte skole i et ikke nærmere definert «samarbeid med PP-tjenesten»*. Det krever mye ressurser og stor kapasitet hos foresatte for å oppnå den beste hjelp og støtte deres barn er i behov for.

Vi ser også at mye av PP-tjenestens ressurser i dag knyttes opp i tidkrevende prosedyrer for sakkyndighetsarbeid. Disse ressursene gir PP-tjenesten selv uttrykk for at de ønsker å dreie noe mer over på direkte, praksisnært rådgivnings- og systemarbeid.

SKS *støtter* derfor forslaget om en forenklet *praksis* i vurderingen av behovet for «ekstra tilrettelegging i opplæringen», men *støtter ikke* at dette forslaget skal fremmes før en har foretatt en ytterligere sikring av elevens og foresattes juridiske rettigheter.

SKS *støtter* forslaget om «rett til ekstra tilrettelegging på grunnskolens område for voksne» ut fra overnevnte premisser.

Kapittel 15: Tilpassede og fleksible opplæringsløp

Forslagene i dette kapitlet støttes.

Kapittel 16: PP-tjenesten og Statped tettere på

Utvalget påpeker i dette kapitlet (16.2.1) at det verken vil ta stilling til en bemanningsnorm for PPT eller om hvorvidt PPT bør være en gjennomgående tjeneste. Flere av forslagene som følger i kapittel 16 blir derfor lite sammenhengende med intensjonen i utgangspunktet om et bedre og mer helhetlig tjenestetilbud, og dermed vanskelige å forholde seg til.

Vi vil påpeke at det har vært en nedgang i samlet ressurstilførsel til PPT og Statped etter 1994 (Jf. 16.6.2, særmerknad fra utvalgsmedlemmer og utvalgets siste avsnitt s. 209). Vi vil også påpeke at Statped-systemet i 1999 ble nedbemannet med 300 stillinger som etter hvert ble overført kommunenes rammetilskudd. Det er viktig at en trekker ut systematiske erfaringer fra denne prosessen i veien videre.

Vi er enige med utvalget i at det er behov for kompetanseheving i PPT. Vi tror imidlertid en styrking av kompetansen i PPT alene ikke er tilstrekkelig. Utvikling og styrking av kompetansen i både Statped og PPT er nødvendig om det skal gi den ønskete effekt for våre brukergrupper.

Utvalget fremmer et forslag (under 16.3) om at Statpedsentrene for sammensatte lærevansker skal avvikles i sin nåværende form. Dette gjør utvalget ut fra en analyse om relativ forekomst av vansker (frekvens), bredde i tilbudte tjenester, overlappende kompetanse med hensyn til andre instanser og det uttalte ønsket om å komme «tettere på brukerne».

Vi stiller spørsmål ved måten utvalget tolker sammensatte lærevansker og deres frekvens.

Henvisningsårsakene til sentrene for sammensatte lærevansker i dag kan grovt deles inn i to:

1. Elevens vansker er så store, komplekse og sammensatte at henvisende PP-tjeneste ikke har nødvendige spisskompetanse.
2. Henvisende PP-tjeneste har ikke nødvendig kompetanse på bredere områder innenfor spesialpedagogikken. Dette kan skyldes forhold som ikke dekkende formell utdanning, manglende erfaring fra vanskeområdet og/ eller fravær av et fagmiljø.

Vanskene som ligger bak henvisningene er med andre ord alltid lavfrekvente *innenfor sin kontekst*. I begge tilfeller fungerer de statlige spesialpedagogiske sentrene som et sikringsnett for brukerne og deres omgivelser.

Samtidig med den direkte tjenesteytingen overfor brukerne fungerer sentrene i rollen som *kompetansehevere for PP-tjenesten*. Noe som fremmer og sikrer det fremtidige tjenestetilbudet på kommunalt plan.

Overlappende kompetanse fremheves som et særskilt problem for sentrene for sammensatte lærevansker i utredningens 16.3.1. Innenfor de aller fleste fagmiljøer er det imidlertid bred enighet om at en felles basis (for eksempel språk, holdninger eller en mer spisset kunnskap) letter samhandling og kommunikasjon. Dette gjelder også på tvers av faggrupper og etater. SKS vil understreke denne positive effekten av komplementær kompetanse.

Utvalget foreslår tiltak som skal føre tjenesteyterne tettere på tjenestebrukerne. Samtidig foreslår utvalget en firedelt regionalisering av Statped. Dette synes å peke i motsatt retning. Det blir svært krevende å kunne tilby de etterspurte og nødvendige tjenester i det fremtidsscenarioet som utvalget foreslår.

Dagens fravær av fagmiljøer innenfor spesialpedagogikk i distrikts-Norge (25% av PP-kontorene i kommunene har i dag 3 ansatte eller færre) blir ikke erstattet av en «tettere på PP-tjeneste» ved å fjerne Statpeds fagmiljøer for sammensatte lærevansker.

Vi er bekymret for konsekvensene dersom spisskompetanse innenfor sammensatte lærevansker, bygd opp over år, avvikles over natten. Vi er særlig bekymret for konsekvensene dette vil få for sårbare brukergrupper med store sammensatte lærevansker. Vi tror forslaget i særlig grad vil ramme brukere i små og mellomstore kommuner. Det er disse kommunene som i dag er de som i størst grad benytter seg av våre tjenester. Erfaring tilsier at oppbygging av faglig kompetanse krever fagmiljøer av en viss størrelse.

Kapittel 17: Helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid

Forslagene i dette kapitlet støttes.

Kapitlets avsnitt 2.4. om «informert samtykke» burde imidlertid ytterligere utdypes og konkretiseres før eventuelle beslutninger tas, da dette er en svært aktuell problemstilling, i alle tiltakskjedene i de ulike etater som jobber med brukere blant barn og unge -og på tvers av disse etatene.

Kapittel 18: Økt kompetanse på alle nivåer

Forslagene i dette kapitlet støttes.

SKS vil imidlertid bemerke følgende: De to foreslåtte tiltakene for kompetanseheving av PPT skal gjennomføres innenfor eksisterende økonomiske rammer. Dette er *ikke* tilstrekkelig til å oppnå utvalgets visjoner om en kvalitativt bedre tiltakskjede.

Kapittel 19: Økonomiske og administrative konsekvenser av utvalgets forslag

Utvalget peker på at de økonomiske endringene, innenfor en femårs periode, ikke vil være store. Vi tror imidlertid at de samfunnsøkonomiske konsekvensene vil kunne være desto mer betydelige. En avvikling av sentrene for sammensatte lærevesner vil kunne medføre et betydelig dårligere tjenestetilbud for brukere som ellers ville kunne fått muligheter til å oppleve *sin rett til læring*.

Fremover

Sørlandet kompetansesenter foreslås i NOU avviklet som eget senter. En videreutvikling og regionalisering av Statped er viktig og nødvendig. Vi tror imidlertid at brukerne er dårlig tjent med en sentralisering av ressurser i så store regioner som utvalget foreslår.

For å sikre og videreutvikle det fremtidige spesialpedagogiske tjenestetilbudet i en region som både er geografisk og demografisk stor, foreslår vi at regionaliseringstanken i NOU videreutvikles. Vårt forslag er at storregionen Statped Sørøst splittes opp og et Statped Sør etableres. Et Statped Sør bør dekke de samme tjenestetilbudene som de andre foreslåtte regionssentrene innenfor fremtidens Statped, slik at visjonen om én dør inn for brukerne av hjelpeapparatet kan oppfylles.

For Sørlandet kompetansesenter

J. Christian Jørgensen Wulff
avd.leder

Dineke Heck Tingstveit
direktør